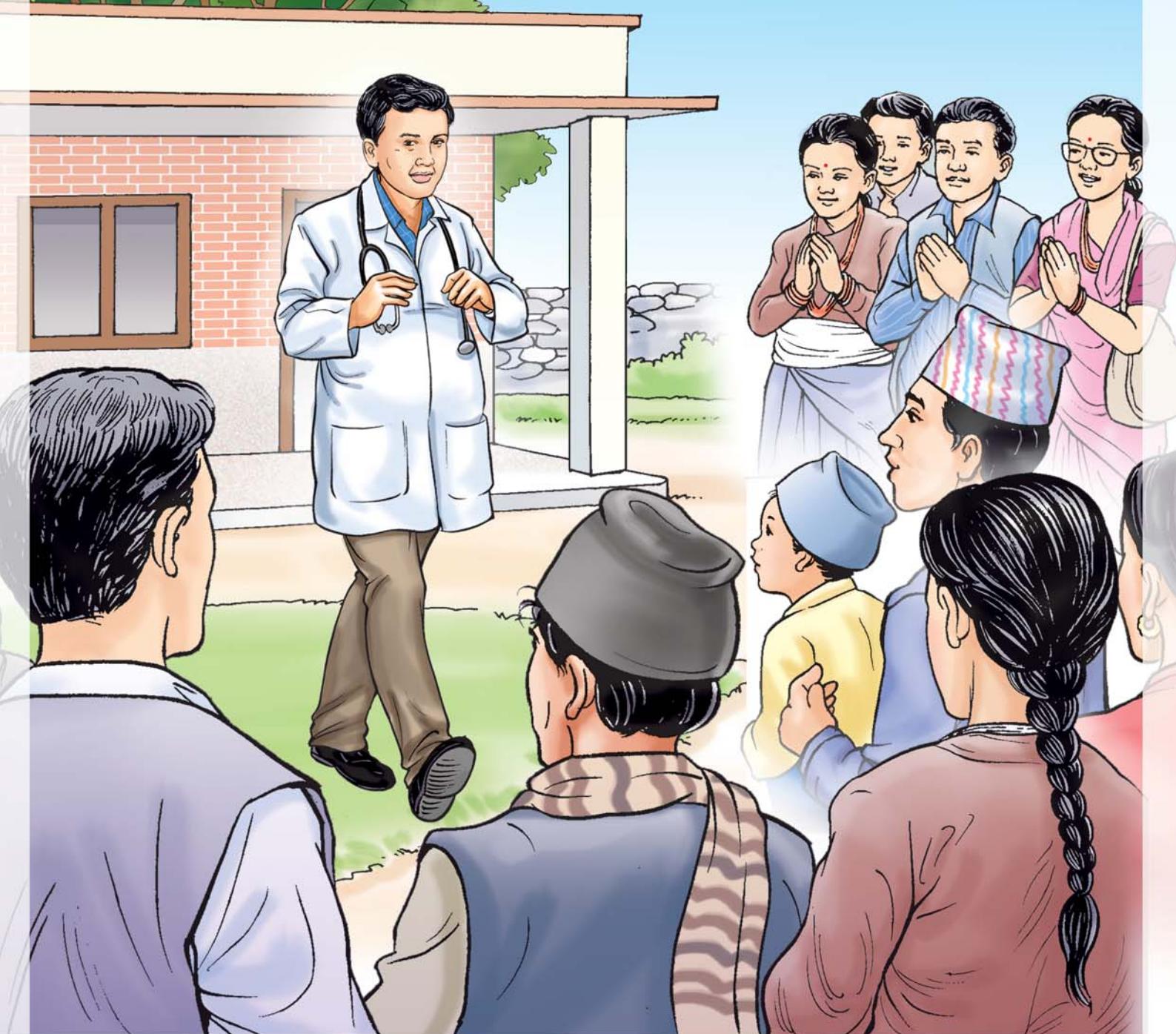

क्वार्ट्य भेवामा पहुँच : हाम्रो भरोकार क पहल

THE BRITAIN NEPAL MEDICAL TRUST

Serving the People of Nepal Since 1967

EUROPEAN UNION

Photo Novella Team:

Illustration by : Krishna Gopal Shrestha

Concept Develop & Script by : BNMT Team & Prismark Team

Story Develop & Written by : Jeetesh Maharajan

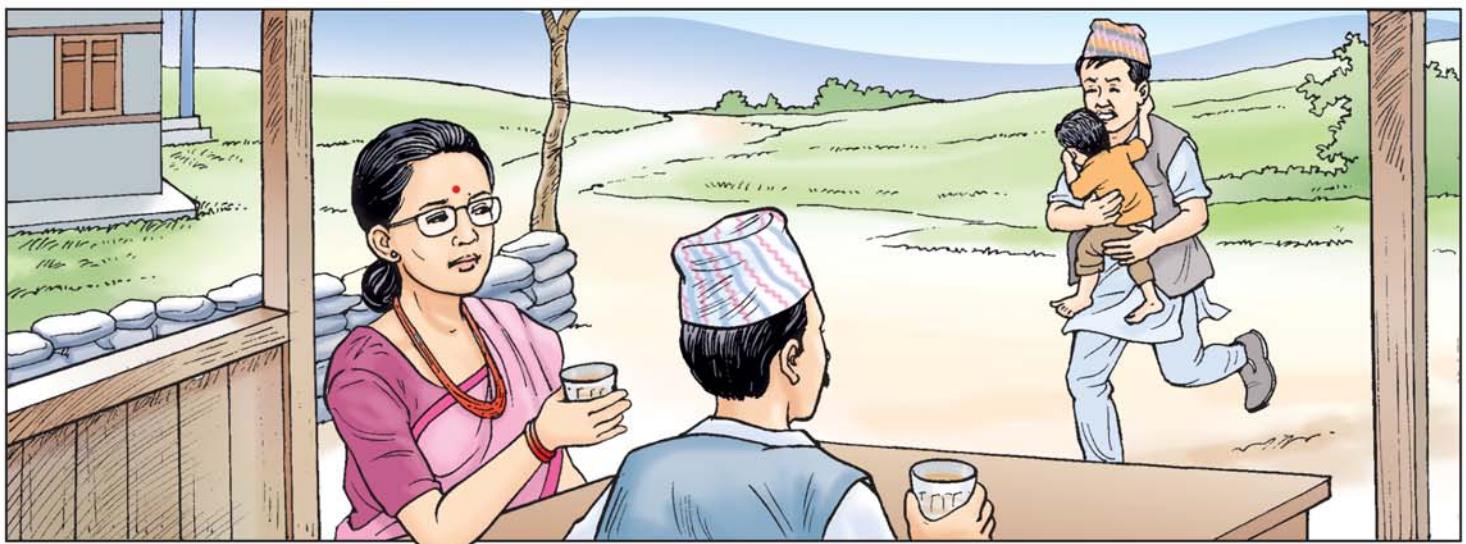
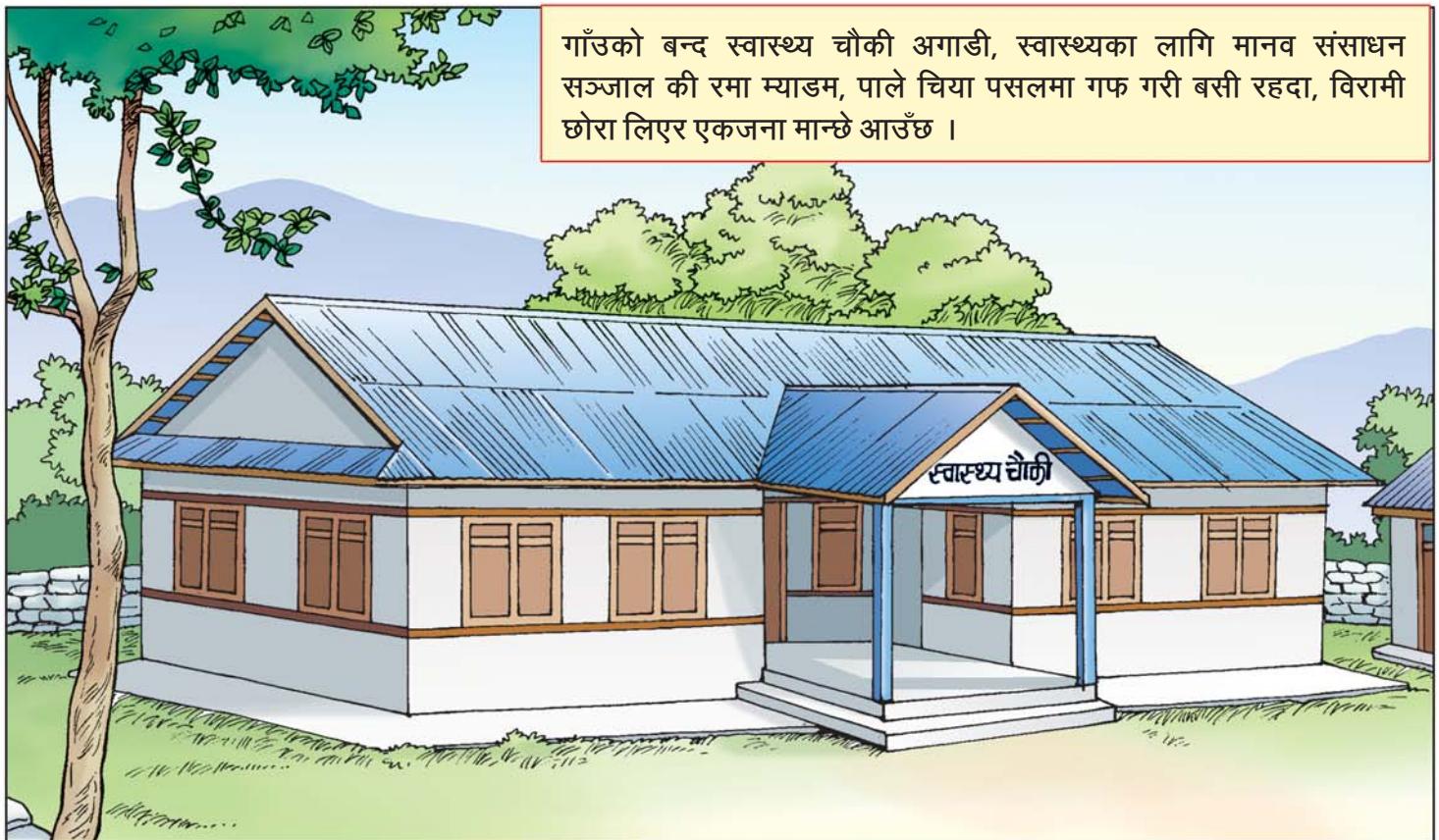
Prismark Marketing
Manbhawan, Lalitpur
977-01-5538180, 5538181
www.prismark.com.np

कथा सार

यो कथा नेपालको कुनै एक काल्पनिक गाउँको हो । जहाँ स्वास्थ्य संस्था त छ तर स्वास्थ्यकर्मी छैनन् तसर्थ गाउँका मानिसहरु स-साना रोगमा पनि जिल्ला सदरमुकाम वा अरु ठाउँमा दुःख गरी धाउनु पर्ने अवस्था रहेको छ । नेपालको अधिकांश दुर्गम गाउँहरुमा यही स्थिति छ ।

यही सन्दर्भमा कथा अघि बढ्छ

गाँउको बन्द स्वास्थ्य चौकी अगाडी, स्वास्थ्यका लागि मानव संसाधन सञ्जाल की रमा म्याडम, पाले चिया पसलमा गफ गरी बसी रहदा, विरामी छोरा लिएर एकजना मान्छे आउँछ ।

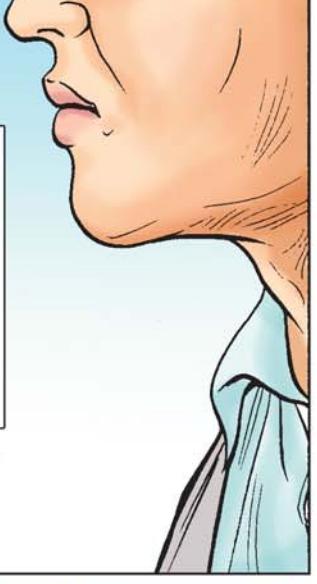
हैन कता गए, अब म के गरौं, हे भगवान् ।

यस्तो दुर्गमतिर कहाँ
स्वास्थ्यकर्मी बस्थन र ?
भएको पनि तालिममा
हिँडे, ल अब जानुस्
छोरा लिएर प्राथमिक
स्वास्थ्य केन्द्र तिर ।

त्यत्रो टाढा जानु पर्ने,
हेत्तेरीका के भाग्य
हो यो ? तर मेरो
छोरोको लागि जहाँ
भए पनि जानेछु हस्
त लागे म ।

पसले संगै तीन चार जना अल्लारे
ठिटाहरु यो सब सुनी बसेका हुन्छन् ।

हो हो तैले ठीक भनीस, सबै
आओ यो खाली स्वास्थ्य
चौकीलाई तोडफोड गरौं,
आन्दोलन गरौं ।

होइन बाबुहरु यसरी उत्तेजीत नहोउ ।
तोडफोड गरेर के पाउँछ र ? सकारात्मक
सोच राखौं, के गरी यहाँ स्वास्थ्यकर्मी
ल्याउन सकिन्छ त्यस्को पहल गराँ ।
त्यसैले गा.वि.स. मा गएर छलफल गराँ ।

ल बरु बाबुहरु यसो मिलेर उहाँ र बच्चालाई अलि पर प्राथमिक
स्वास्थ्य केन्द्र सम्म पुऱ्याई मदत गरि दिनु । अनि म चाहि
स्वास्थ्यकर्मी व्यबस्था गनै पहल गर्छु । पछि गा.वि.स. मा भेटौला ।

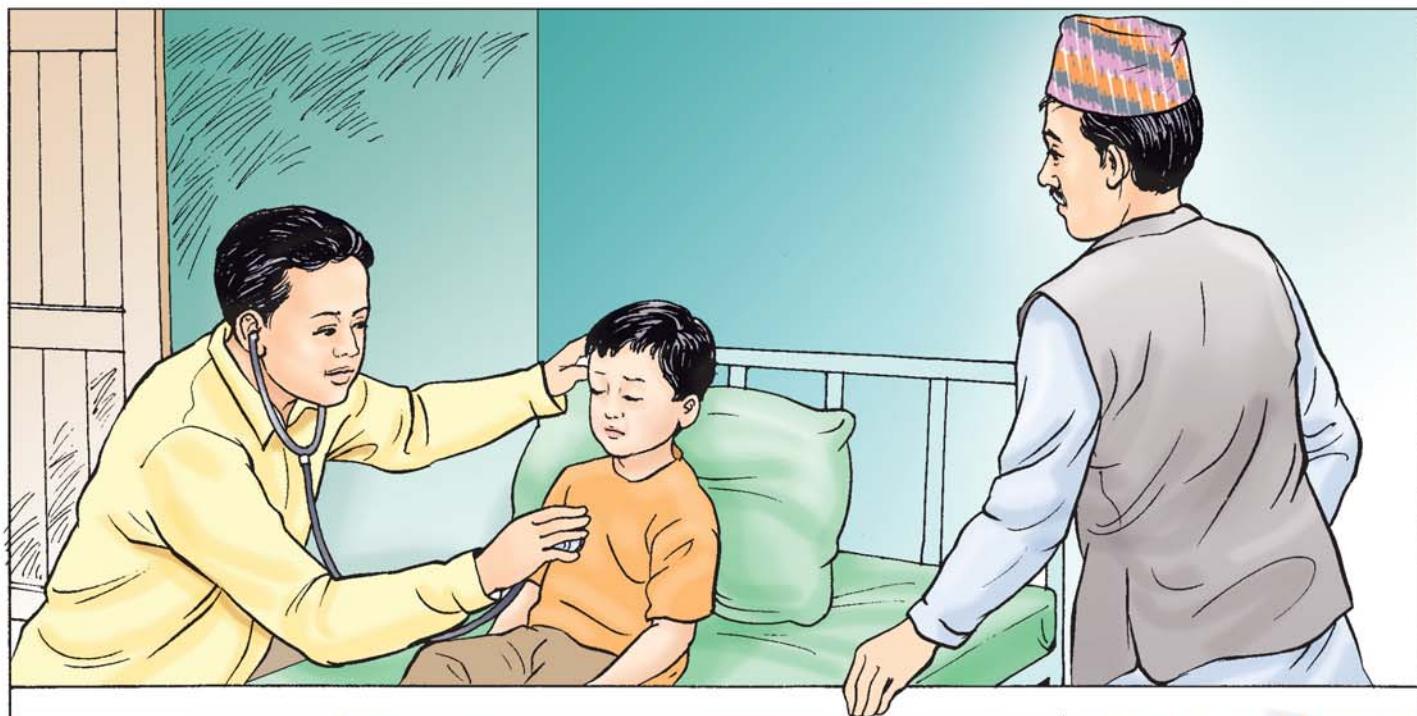
रमा म्याडमले सोहै आना ठिक भन्नु
भो । पहिले दाईलाई मदत गराँ । ल
जाओं त ।

छोरा लिएर २ जना ठिटाहरुको साथ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र तिर लाग्छन् ।

नमस्ते हजुर, मेरो छोरालाई के भएको हो हेरी दिनु पन्यो ।
चार पाँच दिन भो ज्वरो आएको र शिथिल भईसक्यो ।

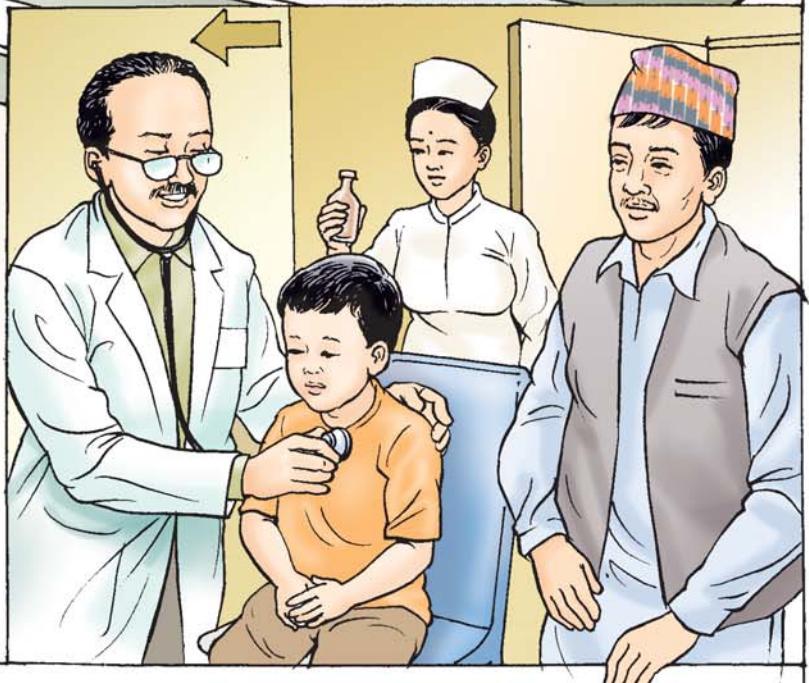
केटाहरु फर्कन्छन् । प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रमा
केहि स्वास्थ्यकर्मी हुन्छन् तर डाक्टर हुदैनन् ।

यहाँ हुनु त पर्ने हो तर अहिलेलाई काजमा जानुभएको
च । बरु तपाईं जिल्ला अस्पताल जानुहोला, त्यहाँ
अस्ति भर्खर मात्र डाक्टर आउनु भएको छ ।

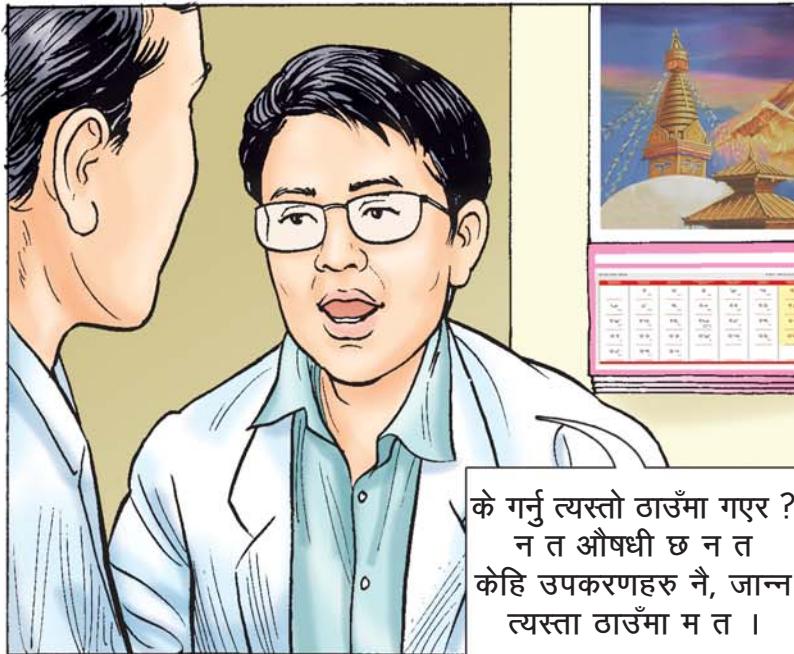
हस् त अब आफ्नो प्राण
भन्दा प्यारो सन्तानको
जीवनको लागि जान्छु
नी । हे पशुपतिनाथ
रक्षा गर्नुहोस ।

विरामी लिएर जिल्ला अस्पताल पुगी, डाक्टरलाई भेटि उपचार गर्छन ।

त्यति नै बेला शहरमा डाक्टरहरु कुरा गरिरहरेको

ल ! साथीहरु
डाक्टर पनि भईयो
अब त काम गर्नु
पर्छ । म त शहरको
ठुलो अस्पतालमा
निवेदन हाल्छु ।

के गर्नु त्यर्तो ठाउँमा गएर ?
न त औषधी छ न त
केहि उपकरणहरु नै, जान्न
त्यस्ता ठाउँमा म त ।

यस्तो नकरात्मक सोचले
कसरी स्वास्थ्य सेवाको
विकास हुन्छ र ? पहिले
त्यहाँ जानु पन्यो, अनि
सुविधाको लागि पाईला
चाल्नु पर्छ । औषधि,
उपकरणको लागि
सरकारलाई भन्नुपर्छ ।
समुदायलाई पनि संगे
लैजानुपर्छ अनि पो
विकास हुन्छ ।

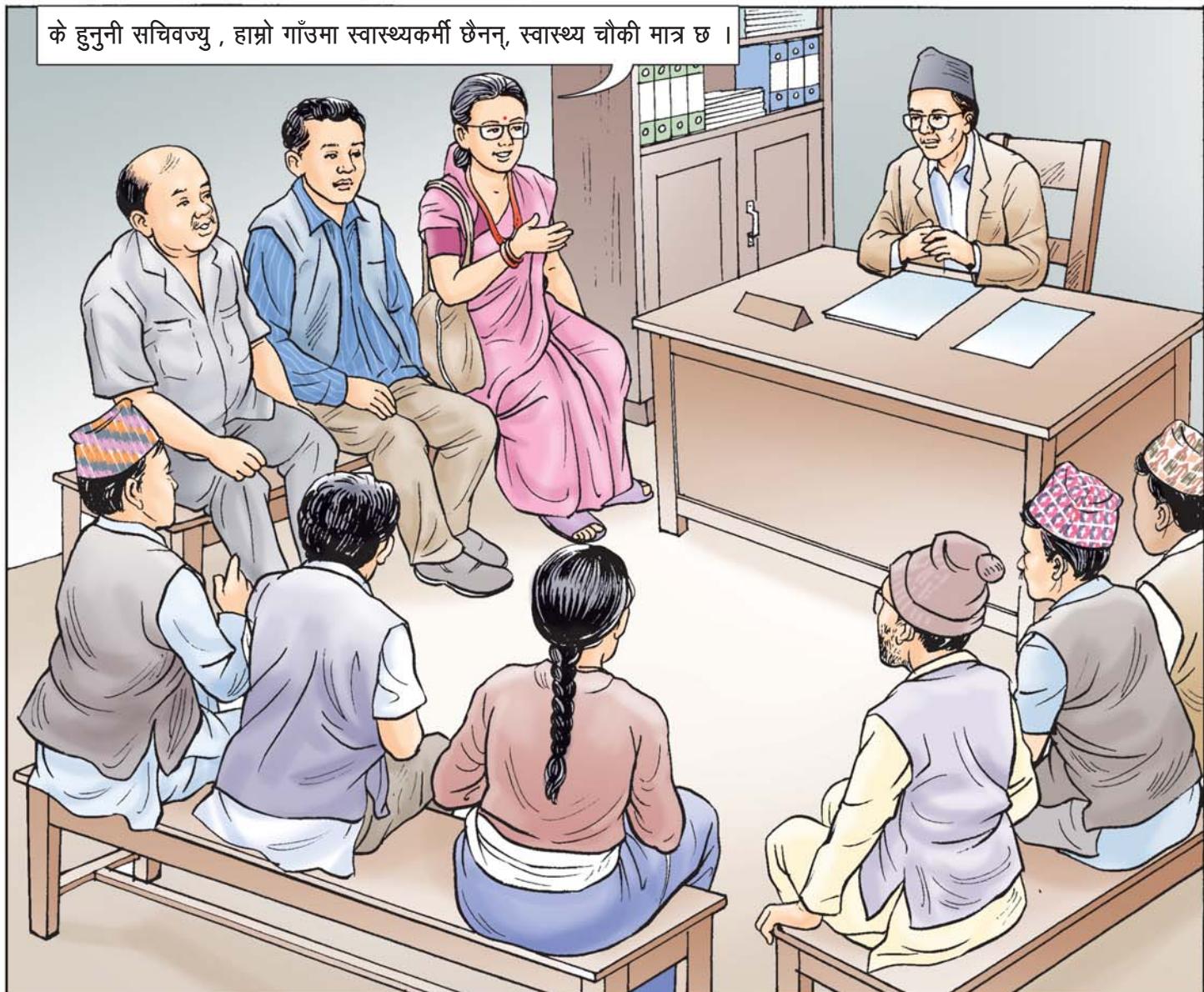
तिमी सोच्नू मन पुरा
बदलियो भने उतै तिर
लाग्नु । अहिले लाई म
दुर्गम गाँउ तिर जाने
तयारीको लागि अभै
अरु धेरै सिक्ने तयारीमा
लाग्नेछु ।

नमस्ते सचिव ज्यु ।

नमस्ते नमस्ते, के हो आज त सबैजना यतै भेला हुनू भो, ओ हो रमा म्याडम पनि आउनु भा रहेछ त । के सेवा गराँ तपाईंहरुलाई ? बस्नुस ।

के हुनुनी सचिवज्यु , हाप्रो गाउँमा स्वास्थ्यकर्मी छैनन्, स्वास्थ्य चौकी मात्र छ ।

त्यस्को लागि म छदैछुनी, ल हेर्नुस, हामी गाउँ विकास समितिलाई आफै, आफ्ना स्तरका स्वास्थ्य कार्यालय, स्वास्थ्यकर्मी सबै व्यवस्था गर्ने अधिकार स्थानिय स्वायत्त शासन ऐनले दिएको छ । हामी आफ्नै गाउँ, नगर र जि.वि.स. परिषदमा यी कुराहरु व्यवस्था गर्न सक्छौं ।

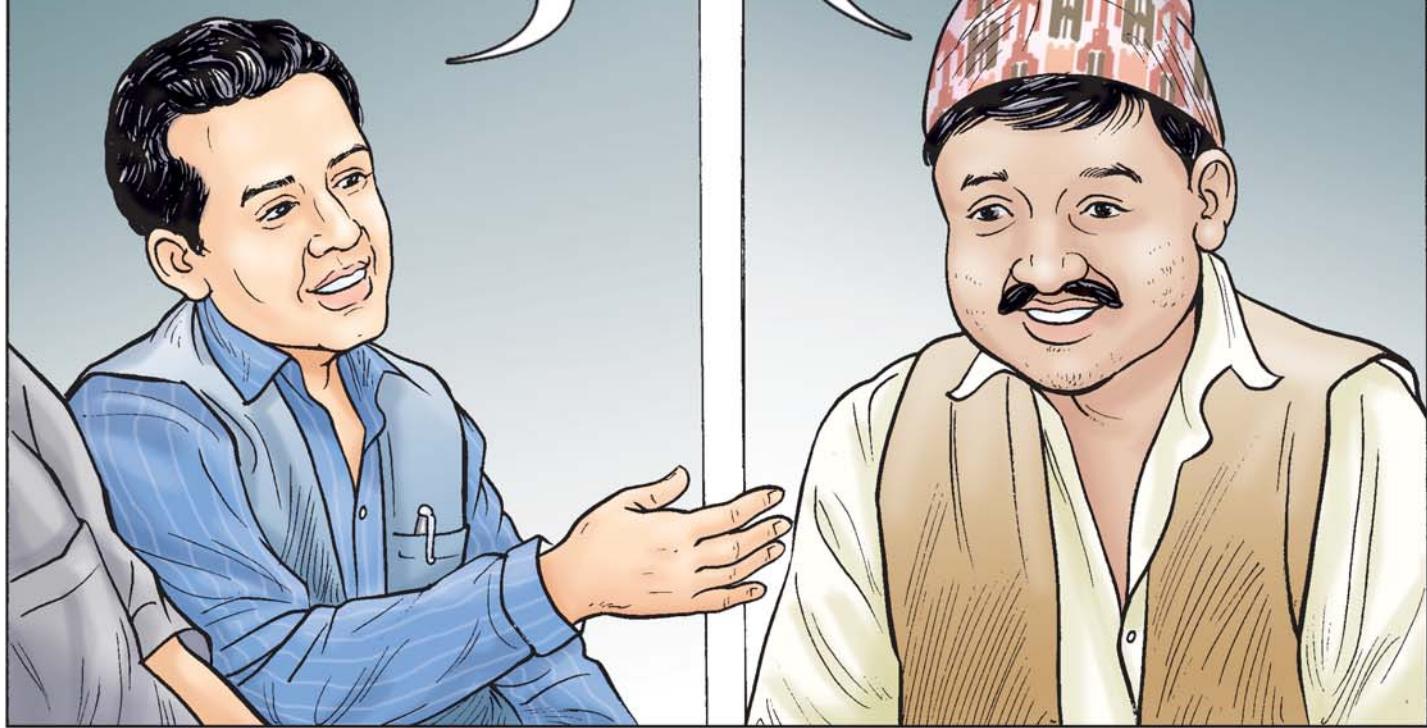
भन्नाले सानो तिनो कुराको लागि सरकारलाई घचघचाई रहनु पर्दैन । स्वास्थ्य केन्द्रको लागि स्वास्थ्यकर्मी हामी आफैले आफ्नै गाउँ ठाउँकै स्वास्थ्य सम्बन्धि ज्ञान र तालिम प्राप्त भएको जो कोहिलाई पनि राख्न सकिन्छ ।

ऐ ! त्यसो पो, हामी त के के नि गर्नु पर्छ भनठानेको, सजिलै रहेछ आफ्नै गाउँको मान्छे राख्यो भने त छोडेर जाने डर पनि हुँदैन । वाह क्या काईदा । अरे तर को राख्ने त ?

ल ! अस्ती भर्खरै काँइला दाईंको छोरा जीवन, स्वास्थ्य सम्बन्धि (अ.हे.व.) तालिम प्राप्त गरी आएको छ उसैलाई राखे भई हाल्यो नी । कसो काँइला दाई , ठिक छ हैन त ?

हजुर रमेश सर ! दुङ्गा खोजदा देउता मिले जस्तै भयो । जेनतेन गरी छोरा पढाए, उ पनि अब आफ्नै गाउँमै केहि गर्दू, गाउँको विकास गर्दू भनेर फर्केको छ । अब के चाहियो र ? रोजगारको लागि बाहिर पनि जानु परेन । धन्य हजुर ।

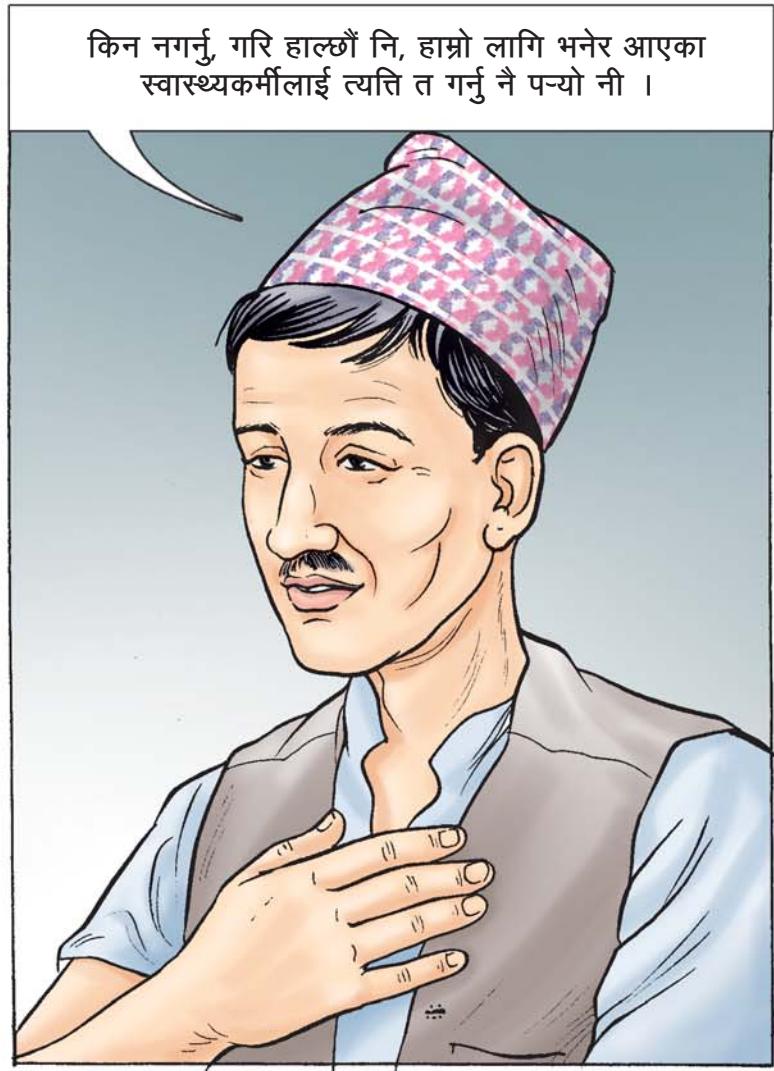

ल । यो त स्वास्थ्य चौकीको हल निस्कीयो । अब बाँकी भो जिल्लामा स्वास्थ्यकर्मीको अभाव, यसको लागि हामी गा.वि.स., जि.वि.स. र जि.स्वा.का बाट पहल गर्ने छौं । तपाईंहरु दुक्क हुनुहोस् ।

र यसरी आएका स्वास्थ्यकर्मी
डाक्टरहरुलाई तपाईं हामीसबै
मिलि सकदो सहयोग पनि
गर्नु पर्दछ ।

किन नगर्नु, गरि हाल्छौं नि, हाम्रो लागि भनेर आएका
स्वास्थ्यकर्मीलाई त्यति त गर्नु नै पन्यो नी ।

गा.वि.स. बाट काइला दाईको छोरा जीवनलाई स्वास्थ्य चौकीको
अ.हे.व.मा नियुक्ति गरिएको ।

मिटिङ्ग हलमा सबैजना भेला भईसकोका हुन्छन् र महानिर्देशक पनि हलमा प्रवेश गर्नुहुन्छ, सबैजना उठेर अभिवादन गर्दछन् ।

त्यसैले अब आ-आफ्नो डिपार्टमेन्टबाट के कस्तो राय छ दिनु होला ।

सर, तर आजकल को दुर्गम तिर जान चाहन्छ र ?

हामी यस स्वास्थ्यसेवा विभागमा कार्यरत भएर यस्तो नकारात्मक कुरा गर्न अलि नमिल्ला, हाम्रो त कर्तव्य नै समान तरिकाले शहर देखि दुर्गम सम्म स्वास्थ्यलाई विकास गर्दै लानु हो । दुर्गम तिर जानको लागि हामीले प्रोत्साहन गर्नुपन्यो बरु सकेसम्म सरकारको तर्फबाट थप राम्रो व्यवस्थाको प्रबन्ध गर्ने पहल गरिदिनु पर्छ ।

अँ ! सन्तोष सर अस्ति भर्खर तपाईंकोमा छात्रवृत्ति पाई, अस्पतालमा काम गरिरहनु भएको एकजना डाक्टरले निवेदन पत्र छोडेर गएको भन्नु भएको जस्तो लागेको थियो ।

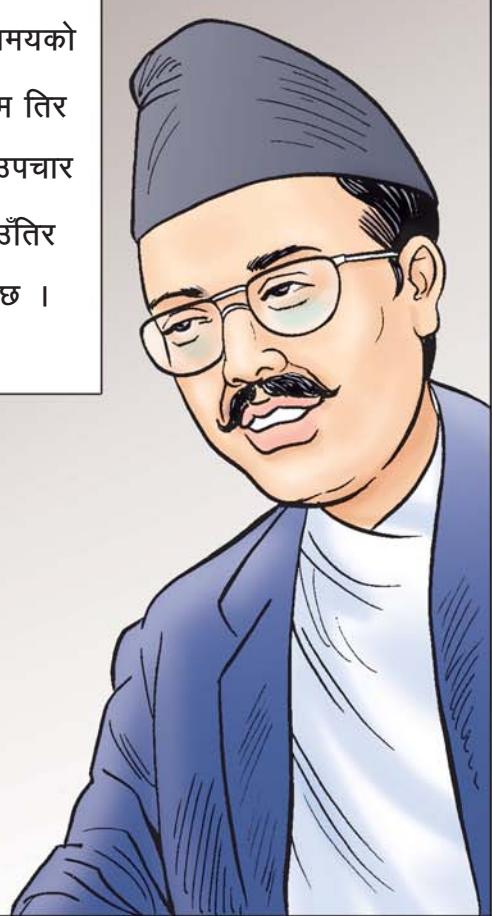

आच्या ! हो त नी कस्तो बिर्सारहेको, हिजो भर्खर पनि मलाई फोन गरी सोधी रहनुभएको थियो । उहाँलाई दुर्गममा गएर स्वच्छ मनले विरामीको सेवा गर्न जोश चलेको जस्तो छ ।

ठिक भई हाल्यो नि अब उहाँलाई सम्पर्क गरि
बोलाई नियुक्तीपत्र दिई चाँडै नै पठाउनु पर्ला ।

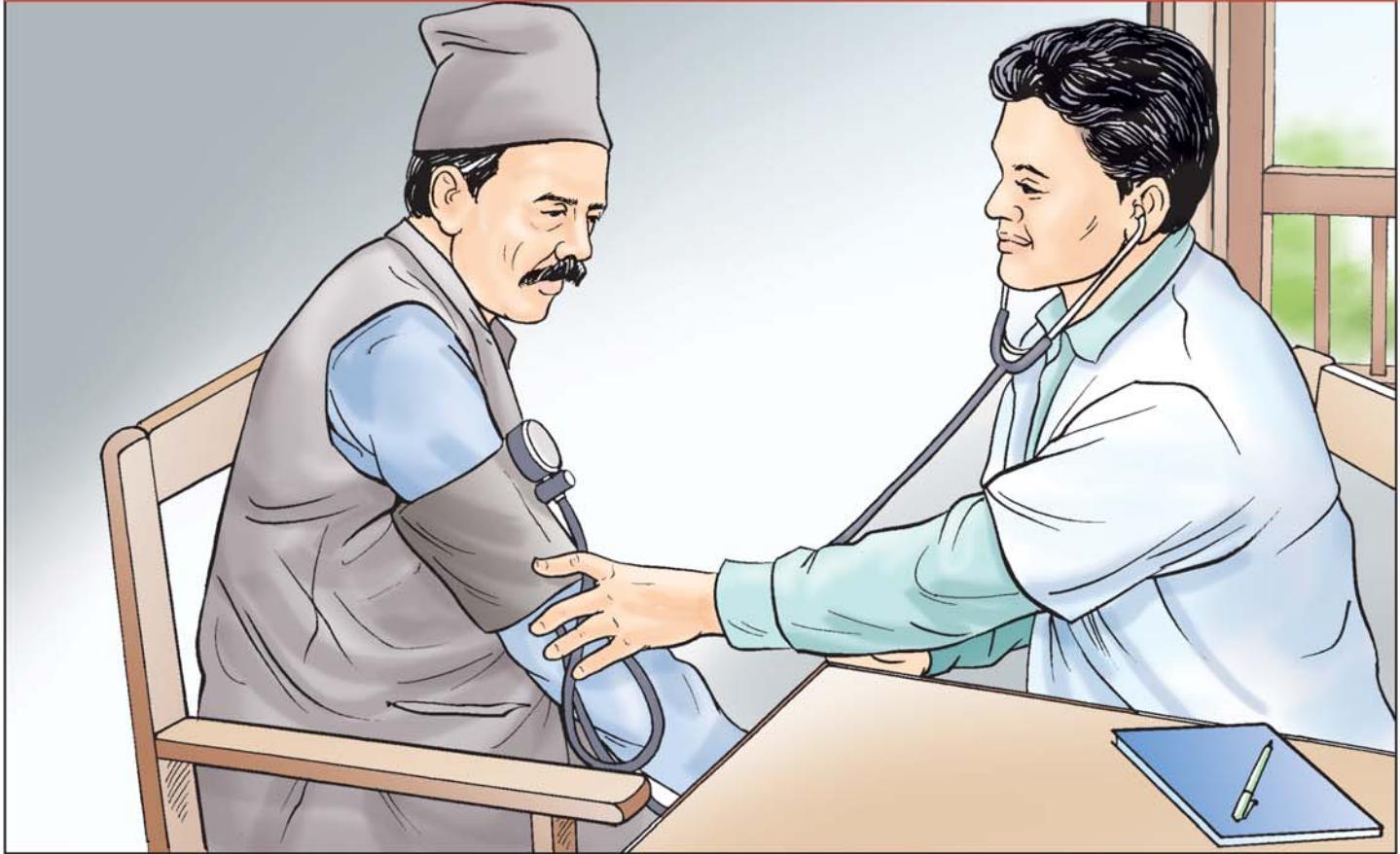
सान्है राम्रो मान्छे
हुनुहुदों रहेछ । यसरी
सबै जनाले केही समयको
लागि भएपनि दुर्गम तिर
गई विरामीहरुको उपचार
गरिदिए त्यस ठाउँतिर
धेरै राहत मिल्ने छ ।

ल त पूर्ण सर, सक्दो चाँडो सबै प्रक्रिया
पूरा गरी ल्याउनु, हाम्रो आफ्नो जिम्मेवारी
पूरा गरिदिई हालौं, उहाँलाई जाने प्रबन्ध र
काम गर्ने राम्रो वातावरण पनि मिलाई
दिनुहोला, आखिर शुभ कार्यको
लागि जादै हुनुहुन्छ ।

केहि दिनमा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रमा डाक्टर आई सकेपछि गा.वि.स सचिव, जि.वि.स प्रतिनिधी, जि.स्वा.का. प्रमुख, स्वास्थ्यको लागि मानव संसाधन सञ्जालका सदस्य, स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिका प्रतिनिधी साथै केहि गाँउले हरु डाक्टरलाई भेट्न आउँछन् । डाक्टर विरामी जाँचिरहेको हुन्छ ।

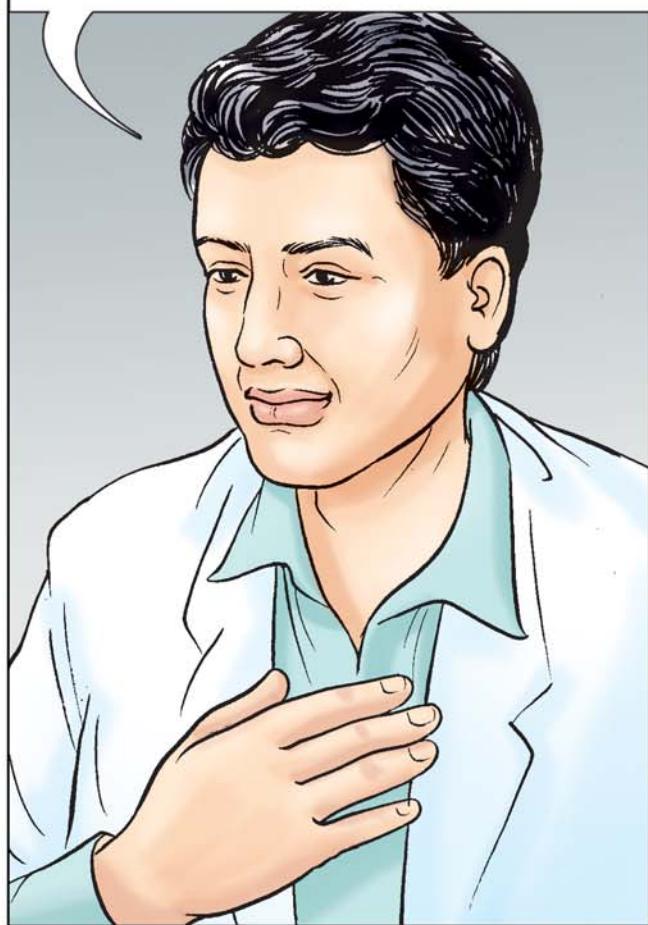
नमस्कार डाक्टर साब

ल डाक्टर साब, तपाईं आईदिनु भो यस गाउँको विरामीको उपचार हुने भो, धेरै नै खुसी लाग्यो ।

अहो ! नमस्कार हजुरहरु सबैलाई, यसो ठाउँ मिलाएर बस्नु होला । म पनि खुसी छु यसरी गाउँमा आएर काम गर्न पाउँदा ।

अनि भन्नुस हाम्रो तर्फबाट तपाईंलाई के कस्तो सहयोग गर्नु पर्ला ? म त्यस बारे जि.स्वा.का. बाट व्यवस्था मिलाई दिन्छु ।

यहाँ अलि अलि सामान मात्र रहेछ तर त्यतिले पुग्दैन त्यसैले अब थप चाहिने औषधिका साथै केहि मुख्य उपकरणहरु ल्याउनको लागि सहयोग गरि दिनुहोला । उपचारको अभावले कसैको ज्यान जोखिममा नपरोस् ।

यस्तो राम्रो कुरामा हामी सकदो मदत गर्नेछौं, यो भनेको हाम्रे लागि त होनि, तपाईं ढुक्कले राम्रो उपचार गर्नुहोला अरु जिम्मा हाम्रो । ल अब हामी लाग्छौं, नमस्कार ।

धन्यवाद यसरी नै सबैले सबैको सहयोगको भावना राखी हिड्यो भने अरु म जस्तो स्वास्थ्यकर्मीहरु पनि गाउँघरतिरको स्वास्थ्यकेन्द्रमा आउनलाई प्रोत्साहन मिल्ने छ ।
नमस्कार ।

तपाईंहरु जस्तो स्वास्थ्यकर्मी यस्तो ठाँउमा आउनु र हाम्रो उपचार गरिदिनु भनेको हाम्रो लागि धन्य हो, ईश्वरको दर्शन बराबर नै हो । धन्यवाद छ तपाईंलाई, हस् त नमस्कार ।

अब त डाक्टर साब हाम्रो गाँउमा आउनु
भएकोले धेरै राहत पाएका छौं ।

डाक्टर साब, यस दुर्गम गाँउमा आईदिनुभो, यसरी सबैले गाँउ विकासको
सोच राखी हिंड्यो भने, पक्कै देश अगाडि बढ्ने छ ।

आफुले आर्जन गरेको ज्ञानले अरुलाई पनि केहि
सहयोग गर्नु नै हामी सबैको कर्तव्य हो ।

परियोजना सारांश

स्वास्थ्यका लागि मानव संसाधन परियोजना यूरोपियन यूनियनको बित्रिय सहयोग र ब्रिटेन नेपाल मेडिकल ट्रष्टको सहयोग र नेतृत्वमा नेपाल परिवार नियोजन संघ, बि.पि. स्मृति स्वास्थ्य प्रतिष्ठान र मानव अधिकारको लागि एकल महिला सँगको साभेदारीमा कार्यान्वयन भईरहेको छ । यो परियोजना ५ बिकास क्षेत्रका १० जिल्लाहरु (बाजुरा, अछाम, कालीकोट, पाँचथर, डोटी, दाङ, कैलाली, कपिलवस्तु, सिन्धुपाल्चोक र नवलपरासी) मा कार्यान्वयन भईरहेको छ ।

परियोजनाको उद्देश्य

स्वास्थ्य क्षेत्रमा मानव संसाधनको उचित बिकास र व्यवस्थापनको लागि पैरवी गर्नु यस परियोजनाको मुख्य उद्देश्य हो । विगतमा स्वास्थ्य क्षेत्रमा मानव संसाधनको उचित व्यवस्थापन र मूल्यांकन नभएकोले आम नागरिकको स्वास्थ्यमा जति पहुँच र सेवा पुग्नु पर्ने हो, त्यति नपुगेको कुरालाई ध्यानमा राखेर नेपाल सरकारले दोस्रो राष्ट्रिय स्वास्थ्य कार्यक्रम (NHSP II) तर्जुमा गरेको छ । गुणस्तरिय स्वास्थ्य सेवा जनस्तरमा पुन्याउनको लागि स्वास्थ्य मन्त्रालयको सक्षम एवं योग्य स्वास्थ्य जनशक्तिको उत्पादन, वितरण र व्यवस्थापनको प्रतिबद्धतालाई सफल पार्न गरेका पहललाई यस परियोजनाले मद्दत पुन्याउने छ । साथै आम नागरिकलाई सहज रूपमा स्वास्थ्य सेवा पुन्याउनको लागि कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन अनुगमन र प्रभावकारी स्वास्थ्यसेवा प्रदान गर्नुपर्छ भन्ने कुराको पैरवी गर्ने कार्यमा महत्वपर्ण भूमिका खेल्न सहयोग गरेको छ । यसबाट स्वास्थ्य जनशक्तिलाई जिल्ला देखि राष्ट्रिय रूपमा कुशलतापूर्वक व्यवस्थापन र परिचालन गर्न सकिने छ भन्ने विश्वास रहेको छ ।

रणनीतिहरु

यस परियोजनाको रणनीतिहरु कार्यान्वयन गर्नको लागि दुईतहमा वर्गीकरण गरिएको छ । १) राष्ट्रिय स्तरमा आधारित कार्यक्रम २) समुदायमा आधारित कार्यक्रम । यी दुवै कार्यक्रमहरुलाई एक आपसमा संयोजन गरी संचालन गरिनेछ ।

लक्षित समूहहरु

यस परियोजना अन्तर्गत मन्त्रीहरु, संविधान सभाका सभासदहरु, योजना आयोगका सदस्यहरु, मन्त्रालयका सचिवहरु, नीति निर्माणकर्ताहरु, जनस्वास्थ्य सम्बन्धि कार्यमा संलग्न तथा स्वास्थ्य व्यवसायी (नेपाल चिकित्सक संघ, नेपाल नर्सिङ संघ) संग आवद्ध स्वास्थ्यकर्मीहरु, साथै स्वास्थ्य सम्बन्धी लेखनमा सक्रिय रहेका पत्रकार आदिसंग पनि छलफल कार्यक्रम गरिनेछ । साथै प्रत्येक जिल्लामा स्थानीय तहमा कार्यरत स्वास्थ्य सम्बन्धी कर्मचारीहरु, समुदायमा रहेका स्वास्थ्यकर्मीहरु (महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका), शैक्षिक संस्थाहरु, स्थानीय संघ संस्थाहरु र नागरिक समाजका सदस्यहरुसंग पनि छलफल गरिनुका साथै परियोजनाको लक्ष्य प्राप्तिको लागि पैरवी गर्ने क्षमतामा बृद्धि हुनेछ ।

लाभान्वित समूहहरु

यस कार्यक्रमबाट लाभान्वित हुने समूहमा किशोर किशोरीहरु, यूवा समुदाय, स्वास्थ्यकर्मी, जिल्ला स्तरका सामाजिक र आर्थिक रूपमा कमजोर वर्ग, एकल महिला, दलित, जनजाती आदि हुनेछन् । यी समूहका परिवारहरु पनि यस कार्यक्रमबाट लाभान्वित हुनेछन् ।

परियोजनाका आपेक्षित उपलब्धिहरु

- १) स्वास्थ्यमा मानव संसाधनको उचित व्यवस्थापनको लागि पैरवी गर्न एउटा राष्ट्रिय स्तरको संजाल निर्माण हुनेछ ।
- २) स्वास्थ्यमा मानव संसाधन रणनीतिको कार्यान्वयनको लागि तथ्यमा आधारित भएर पैरवी गरिनेछ ।
- ३) स्वास्थ्यमा मानव संसाधन बिकासको लागि श्रोत बृद्धि गरिनुका साथै स्वास्थ्यमा मानव संसाधनको समानुपातिक वितरण हुनेछ ।
- ४) पर्याप्त र योग्य स्वास्थ्यकर्मीहरु माग गर्नका लागि गैरसरकारी तथा स्थानीय समूहहरुमा आधारित संस्थाको क्षमता बृद्धि हुनेछ ।
- ५) किशोर किशोरीको यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवामा गुणात्मक रूपले बृद्धि भएर यस सेवामा उनीहरुको पहुँच बढ्नेछ ।

स्वास्थ्यका लागि मानव संसाधन परियोजना यूरोपियन यूनियनको बित्तिय सहयोग र ब्रिटेन नेपाल मेडिकल ट्रष्टको सहयोग र नेतृत्वमा नेपाल परिवार नियोजन संघ, बि.पि. स्मृति स्वास्थ्य प्रतिष्ठान र मानव अधिकारको लागि एकल महिला सँगको साखेदारीमा कार्यान्वयन भईरहेको छ ।

Family Planning Association of Nepal

